

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคของครัวเรือนในจังหวัดลำปางก่อนวิกฤตและหลังวิกฤตทางเศรษฐกิจมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคของครัวเรือนในจังหวัดลำปาง ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

6.1 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคของครัวเรือนในจังหวัดลำปางก่อนวิกฤตเศรษฐกิจและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ

พิจารณาจากผลการวิเคราะห์ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) ของครัวเรือนในจังหวัดลำปางเปรียบเทียบระหว่างก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ (ปี พ.ศ. 2539) กับหลังวิกฤตเศรษฐกิจ (ปี พ.ศ. 2541) เพื่อทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคของครัวเรือนในช่วงดังกล่าว โดยได้ทำการทดสอบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคของครัวเรือน (Structural Change Test) พบว่าค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) ของครัวเรือนจังหวัดลำปางก่อนวิกฤตเศรษฐกิจและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ มีการเปลี่ยนแปลงพอสมควรอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ ค่า MPC มีค่าอยู่ระหว่าง 0.232 ถึง 0.254 ขณะที่หลังวิกฤตเศรษฐกิจค่า MPC มีค่าอยู่ระหว่าง 0.127 ถึง 0.155 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อกรรมการบริโภคของครัวเรือนในจังหวัดลำปางพอสมควร โดยพิจารณาจากรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในจังหวัดลำปางก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ 9,540.46 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน ในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในจังหวัดลำปางเป็น 14,979.90 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 57.01 ขณะที่การใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยในจังหวัดลำปางก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ 6,488.67 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน ในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยในจังหวัดลำปางเป็น 8,205.60 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 26.46 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของเคนส์ ที่กล่าวว่าการบริโภคผันแปรตามรายได้ และการเพิ่มขึ้นของการบริโภคจะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่น้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้

อย่างไรก็ตาม ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) ที่เปลี่ยนแปลงไปพอสมควรทำให้ทราบว่ากรรมการบริโภคที่ไม่ขึ้นอยู่กับรายได้ยังใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนั้นค่าใช้จ่ายที่ลดลงจากช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลจากปัจจัยด้านอัตรวิสัยการคิดการณีกอ การเปลี่ยนแปลงในการคาดคะเนระดับรายได้ในปัจจุบันและอนาคต การที่ครัวเรือนมีการผ่อนชำระหนี้สิน รสนิยมการบริโภคของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงโดยเลือก

บริโภคสินค้าจำเป็นต่อการดำรงชีพเป็นสำคัญ และความต้องการมีเงินออมไว้เพื่อใช้จ่ายในอนาคต เนื่องจากยังไม่เชื่อมั่นในสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เริ่มฟื้นตัว

6.2 การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนในจังหวัดลำปางก่อนวิกฤตเศรษฐกิจและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนในจังหวัดลำปางช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ พบว่า เมื่อนำตัวแปรเข้าวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยทางด้านรายได้ของครัวเรือนแล้ว ตัวแปรทุกตัวมีอิทธิพลต่อการบริโภคของครัวเรือนในจังหวัดลำปางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาจากค่า Adjusted R^2 ของปี พ.ศ. 2539 อย่างระหว่าง 0.370 ถึง 0.401 และปี พ.ศ. 2541 อยู่ระหว่าง 0.321 ถึง 0.362 แสดงว่าแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี สามารถสรุปได้ว่า การบริโภคของครัวเรือนในจังหวัดลำปางมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกับปัจจัยทางด้านขนาดของครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัย การเป็นเจ้าของที่ดิน เพศของหัวหน้าครัวเรือนและระดับการศึกษาของครัวเรือน แต่จะมีทิศทางตรงกันข้ามกับอายุของหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งอธิบายได้ว่า ถ้าครัวเรือนใดมีสมาชิกมาก มีเขตที่อยู่อาศัยใกล้เมือง เป็นเจ้าของที่ดิน หัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชาย และสมาชิกครัวเรือนมีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ครัวเรือนนั้นก็จะมีค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมามากขึ้นตามไปด้วย และขณะเดียวกันถ้าครัวเรือนใดมีหัวหน้าครัวเรือนอายุมากขึ้นค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคก็จะลดลง

ดังนั้น จากผลการศึกษารูปได้ว่า วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2540 ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนในจังหวัดลำปางพอสมควร เนื่องจากครัวเรือนในจังหวัดลำปางมีรายได้จากภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตรเป็นสำคัญ รายได้จากค่าแรงในภาคอุตสาหกรรมโรงงานเซรามิกได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก แต่ค่าแรงในภาคอุตสาหกรรมผลิตไฟฟ้าและปูนซีเมนต์ไม่ได้รับผลกระทบ ขณะที่ภาคเกษตรสามารถนำผลผลิตมาบริโภคทดแทนการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ทำให้พฤติกรรมการบริโภคได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจพอสมควรและจังหวัดลำปางมีใช้ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคเหนือ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย เป็นต้น นอกจากนี้ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) ของจังหวัดลำปางเปรียบเทียบในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจและหลังวิกฤตเศรษฐกิจมีความแตกต่างกันพอสมควรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6.3 ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนในจังหวัดลำปางเพียงเล็กน้อยจากช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ทั้งนี้อาจเนื่องจากข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2539 กับปี พ.ศ. 2541 เป็นช่วงเวลาที่ห่างกันไม่มากนัก จึงทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนในช่วงเวลาดังกล่าวไม่มากนัก ดังนั้น หากมีการนำข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2546 มาใช้วิเคราะห์แทนอาจจะทำให้เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนในจังหวัดลำปางได้ดีขึ้น

2. จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค หากใช้ข้อมูลแบบอนุกรมเวลา (Time series data) ในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ถึง พ.ศ. 2541 มาทำการวิเคราะห์น่าจะอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายในการบริโภคกับตัวแปรที่มีผลต่อการบริโภคได้ชัดเจนมากขึ้น

3. การศึกษาครั้งนี้ หากมีการนำเอาปัจจัยเกี่ยวกับหนี้สิน และเงินออมของครัวเรือนมาศึกษาร่วมด้วย จะทำให้การอธิบายพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนในจังหวัดลำปางได้ดียิ่งขึ้น

4. การศึกษาครั้งต่อไป ควรใช้ข้อมูลที่เป็น “Real term” เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น